

Centralhotellet - hotellet på Esbjerg Torv

Af Kirsten Bjerg

Det er en varm sommerlørdag og efter en tur på Esbjergs gågade, Kongensgade, når jeg frem til Torvet, der summer af liv. Der er opstillet små boder, hvor man kan købe antikviteter, brugte bøger og tøj. Folk sidder ved små borde foran Flannigans, Jungle Jim og Café Chr. IX.

I menneskemængden kanter jeg mig ind på Café Chr. IX. Det er Esbjergs største café, indviet den 15. marts 1989 og opkaldt efter rytterstatuen af Christian IX midt på torvet. Caféen er afstemt efter firsernes café-kultur. Interiør med spejlvægge og glas hængende over serveringsdisken. Der er delvis selvbetjening, og jeg balancerer med mit glas hvidvin ud på terrassen, hvor jeg finder et ledigt bord, hvor jeg sidder og nyder tilværelsen og udsigten til det smukke nyrestaurerede posthus og følger med i, hvad der sker på Torvet.

Café Chr. IX har en udsøgt placering midt i byens travleste hjerte. Ikke for ingenting hedder den bygning, den er en del af, Midt I.

Medens jeg sidder og venter på frokosten, jeg bestilte, kommer jeg til at tænke på, at jeg har siddet her, omtrent på samme sted, for mange, mange år siden. Da hed bygningen her Centralhotellet og var byens fineste hotel med restaurant, bar, selskabslokaler og ud mod Kongensgade café og konditori. Der findes vist ikke et hus i Esbjerg, der har gennemgået så mange forandringer i tidens løb som dette. Det vakte min nysgerrighed og blev anledning til, at jeg dykkede ned i Centralhotellets historie.

Mine undersøgelser bragte mig hurtigt tilbage til 1880, hvor der var 1.554 indbyggere i Esbjerg, der var en driftig by i udvikling. Havnen havde givet arbejdspladser og der kom mange tilrejsende arbejdere, som boede mere eller mindre fast rundt omkring i byen.

Nogle boede på hoteller eller herberge. Det kunne være nede ved havnen, hvor Tutten lå, et berygtet sted med skænkestue, butik og sovesal. Ved havnen fandtes også en del knejper og smugkroer.

Andre af de mange tilflyttere boede på mere respektable kroer og hoteller som Eskesens Gæstgiveri i Havnegade, Strandby Kro og Hotel Esbjerg, som lå over for den gamle banegård i Exnersgade.

Handel på Torvet

Allerede i 1875 havde bystyret opsat en uundværlig vandpumpe på den åbne plads midt i byen. Det afstedkom naturligt nok, at stedet blev et samlingssted, hvorfor det også blev her, der undertiden blev afholdt markeder, og da Jerne Sogneråd gav tilladelse til en fast ugentlig torvedag, blev pladsen og stedet anerkendt som byens midtpunkt - Torvet.

Det blev nødvendigt med en brolægning, da både handlende og markedsgæster på regnvejrsdage vadede rundt i det bare søle.

En livlig handel fandt sted. Bønder fra Esbjergs omegn kom kørende i hestevogn eller kom gående med deres varer i kurve eller på

Parti fra Kongensgade set fra Torvet mod Jernbanegade. På billedet ses Centralhotellet med conditori og café. Foto: Esbjerg Byhistoriske Arkiv. B 2820.

trækvogne, det kunne være kartofler, grøntsager, kød og æg. Ligeledes stod fiskerne på Torvet og solgte friskfangede fisk.

En af markedskunderne var Ane Johanne Jensen. Hun var indehaver af Eskesens Gæstgiveri i Havnegade og gik hver uge på Torvet for at købe kød og grøntsager til gæstgiveriets køkken.

En dag fik hun en lys idé. Det var jo egentlig her, på Torvet, hvor så mange mennesker færdedes, man skulle have et gæstgiveri. Hun fik øje på grunden på hjørnet af Torvet og Kongensgade, som var ubebygget. Det ville være en velegnet plads til en beværtning.

Parcellen, der havde matrikel nr. 1aø Esbjerg ejerlav, havde i mange år været ejet af en kendt hestehandler fra Hunderup, H. P. Hansen. Han havde imidlertid i 1884 solgt til den én af de mange jordspekulanter, der fandtes i Esbjerg på den tid. Mange rejste til den nye by for at gøre en god handel. Købe en grund den ene dag og sælge den næste, forhåbentlig med god fortjeneste. Hos en af disse spekulanter kom Ane Johanne til at betale 1.500 kr. for den eftertragtede grund. Kort efter begyndtes byggeriet af gæstgiveri og hestestald. Her begynder Centralhotellets historie.

Ane Johanne Jensen

Ane Johanne Jensen var født i Varde i 1830 og døbt Ane Johanne Andersdatter. Hendes forældre havde et gæstgiveri i Varde, og her havde hun sammen med sine søskende hver dag måttet hjælpe til med driften og havde på den måde lært en masse om restaurationsdrift.

Hun giftede sig som ung med våbenmester N. P. Jensen og flyttede sammen med ham først til Gottorp Slot og senere til Glücksborg i Slesvig, hvor der både var kaserne og militærdepot. Ægteparret havde her nogle spændende år, hvor de mødte en række af datidens prominente personer. Ja, selv Frederik VII var ofte gæst på slottene.

N. P. Jensen døde imidlertid tidligt, og enken måtte nu sørge for sig selv og sine børn. Hun blev uddannet som jordemoder og ernærede familien derved et par år. Men hendes hu stod til hoteldrift.

I første omgang blev det Eskesens Gæstgiveri i Havnegade i Esbjerg. Her begyndte hun i 1886 og det er ikke helt klart, om hun fortsatte driften af dette sted, efter hun i 1888 åbnede det nye udskænkingssted på Torvet.

Det år stod bygningen for så vidt færdig. I fløjen ud mod Kongensgade blev der i stueetagen indrettet en butik til Tugthusudsalg. En sådan butik fandtes i næsten alle byer dengang. Varerne, der solgtes, var fabrikeret af fangerne i landets fængsler.

Fløjen ud mod Torvet stod ligeledes færdig. Her var hestestald og en lille beværtning. Gæstgiveriet kom til at hedde Hotel Skandinavien.

Rejsestalden var det næste, der opførtes. Den blev flittigt benyttet af torvegæster og stadeholdere, der kunne gå herind og købe kaffe eller øl, og i dårligt vejr kunne de rykke inden-dørs med en del af handelen.

Rejsestalden benyttedes også til andre formål som f.eks. gymnastikal og til afholdelse af

baller. Endvidere afholdtes her auktioner over fallitboer, udpantede genstande og hittegods.

Gæstgiveriet søgte og fik spiritusbevilling. Det var ikke så let at opnå dengang. Byen ønskede ikke at få sit rygte ødelagt, som det havde været tilfældet under havnebyggeriet med de mange smugkroer og det meget drikkeri.

Nye ejere

Esbjerg Havn, som var påbegyndt i 1868 og kunne tages i brug 1874, tiltrak mange mennesker. Folk kom hertil for at søge arbejde, andre kom for som emigranter at forlade Danmark via Esbjerg. Togforbindelsen fra København blev således i mange år kaldt Emigrantekspresen.

Ølhandler Bejer med kone og børn kom dog ikke fra København, men fra Skærbæk i Sønderjylland. Det var planen, at familien ville udvandre til Australien og mens de ventede på skibsløjlighed indlogerede de sig, som så mange andre, på Hotel Skandinavien. Ventetiden for familien Bejer blev dog længere end beregnet, og det kom fuldstændigt til at ændre deres planer.

Da der var gået en uge, var Bejer nemlig blevet så interesseret i hotellet, at han forhandlede med Ane Johanne om forpagtning af gæstgiveriet - med forkøbsret. Måske var Ane Johanne blevet træt af det store arbejde med Skandinavien, eller om det var en stor pris der lokkede, vides ikke, men i 1890 solgte hun til familien Bejer. Selv blev hun boende en tid i lejligheden i Kongensgade, der senere blev indrettet til gæsteværelser.

Ane Johanne flyttede som 61-årig til Tjærborg og lejede en lille ejendom, hvor hun holdt en ko og mange høns. Æggene præserverede hun og solgte til købmænd i Esbjerg, mens hønsene blev solgt til hotellerne. Ølhandler Bejer synes at have været en urolig

På gårdspladsen bag Centralhotellet ses hotelvognen. Tjeneren til venstre er Johannes Jascobsen. Foto: Esbjerg Byhistoriske Arkiv. B 28184.

sjæl, og allerede efter to år solgte han Skandinavien og flyttede med familien til Aalborg, hvor han forpagtede en sommerrestauration Kilden, der senere blev et landskendt etablissement.

L. Dünweber

Bejer solgte Hotel Skandinavien til L. Dünweber for 75.000 kr. Det var en spændende tid at komme til Esbjerg i. I 1890'erne var byen i en rivende udvikling, som så mange byer i Danmark. Dette skyldtes industrialiseringen og andelsbevægelsens fremstød. I nybyggerbyen Es-

bjerg havde man dog nok særlig travlt, hvilket utvivlsomt skyldtes Esbjerg Havn og de muligheder, den gav byen. Det var en periode, der blev kaldt Den Amerikanske Periode, fordi alting gik så hurtigt.

Omkring Torvet var der kommet nye bygninger til som f.eks. Ting- og Arresthuset, der blev opført 1890 - nærmest som en borg. Der holdt politi og domstole til. En tid havde Esbjerg Byråd byrådsal her. I dag huser bygningen bl.a. Esbjerg Turistkontor.

Skandinavien havde endvidere fået en nabo, Torvet 19. Her byggede murer Chr. Thomsen i

Centralhotellets orkester 1923. Fra venstre ses: Janitchar Andreas Jacobsen, stående musikdirektør Poulsen, Ribe, siddende musikdirektør L. Rostrup, pianist Poulsen, Ribe. Foto: Esbjerg Byhistoriske Arkiv. B 25970

1890 et spændende hus, som han muligvis selv tegnede. Mange husker det sikkert bedst som Køkkenmagasinet.

Den nye hotelejer Dünweber havde store planer med sit nyerehvervelse. Gæstgiveriet skulle rives ned - nu skulle der bygges et stort flot hotel. Han kontaktede Esbjergs dygtige og kendteste arkitekt C. H. Clausen. Denne ombygning gav hotellet den udformning, mange husker. Der blev føjet en etage på ud mod Torvet, og den kendte hjørnebygning med tårn som vartegn blev opført. Det var ikke blot et flot hotel i det ydre. Interiøret var smukt og mo-

derne med dyre tapeter på væggene, en flot styret musiktribune og mønstret parket på dansgulvet. I 1895 stod det færdigt. Det blev et hotel, Esbjerg var stolt af, og det blev ved samme lejlighed omdøbt til Centralhotellet.

Trods det store arbejde med hoteldriften fik Dünweber tid til at deltage aktivt i Esbjergs kulturliv. Han blev formand for Esbjerg Musik- og Sangforening, der stiftedes 1897, og han deltog ivrigt som dilettantskuespiller.

En dag stod han uden for sit hotel og kom da tilfældigt i snak med to unge brødre. De var på vej hjem til Fyn efter at have malet det nye

tinghus. Nu skulle de finde nyt arbejde enten på Fyn eller ude i den store verden, hvor de allerede havde rejst omkring og ernæret sig som malere. De blev overtalt til at flytte ind på det nye hotel og male det.

De blev i Esbjerg resten af deres dage. Den ene »lange« Niels - som håndværker, den anden »lille« Jørgen som kunstmaler. De blev begge en stor gevinst for byen. Jørgen Hansen udsmykkede Centralhotellet og mange andre bygninger, og mange af byens borgere ejer et eller flere af hans malerier.

Alt tegnede lyst for det nye hotel. Esbjerg voksede, nye virksomheder flyttede til byen, og nye restauratører fik lyst til at prøve lykken. Den største konkurrent til Centralhotellet blev Eegs Palmehave i Torvegade. Her var en hyggelig og intim atmosfære, og palmehaver var den helt store mode omkring århundredskiftet. Det endte med, at Centralhotellet blev sat til salg i 1896. Det blev omdannet til et aktieselskab og købt af tømremester Jens Rasmussen med flere.

Centrum

Torvet var, som nævnt, blevet centrum i Esbjerg. Mange havde forestillet sig, at det skulle være omkring banegårdsbygningen i Exnersgade, der var opført 1876, men Torvet vandt det kapløb. Her kom Esbjergs første bank til at ligge - lige over for Centralhotellet. Esbjerg-Fanø Bank hed den, og den fik stor betydning for Esbjergs erhvervsliv i slutningen af forrige og begyndelsen af dette århundrede. Banken gik fallit i 1913, men blev derefter overtaget af Landmandsbanken og er i dag Den Danske Bank. Bygningen er i dag stadig lige markant og flot, tegnet af C. H. Clausen.

Esbjergenserne var stolte af deres by. Da den længe ventede ophøjelse til købstad blev kendt den 17. marts 1898 med virkning fra 1. januar

1899 mente mange, at denne skelsættende begivenhed burde markeres med en statue, helst en rytterstatue af Chr. IX, udført af Ludvig Brandstrup. Kongen var nu ikke særlig begejstret og mente, at sådant kunne vente til efter hans død.

Nogle huskede alt om havnebyggeriet og fremførte, at det var konseilspræsident Estrup, vi kunne takke for havnens placering her. Da forslaget om en eksporthavn var blevet taget op i Folke- og Landsting, mente mange, at det var uforvarligt at investere 600.000 rigsdaler i så øde en egn, men Estrup rejste hertil for at se på forholdene og blev en ivrig forkæmper for eksporthavnen og kom senere til at lede slaget om placeringen.

Estrups lokale tilhængere, der ønskede en statue af ham på Torvet, talte dog for døde øren. Efter provisorietiden var Estrup ikke særlig populær i Danmark.

Valget faldt altså på en rytterstatue af Chr. IX. Esbjergs borgere kunne skrive sig på en liste og tegne sig for et beløb til formålet, og de var ikke smålige. Kun socialdemokraterne var modstandere af projektet.

Inden statuen var færdig, var Esbjerg såvel som det øvrige land blevet inddraget i en omfattende konflikt på arbejdsmarkedet. Det betød, at den murer at der skulle støbe fundamentet til statuen, måtte lockoute sine murer-svende.

De forhindrede, at afsløringen kunne finde sted i 1899. Først i 1900, da der atter var ro på arbejdsmarkedet, fandt afsløringen sted.

Statuekomiteen havde dog endnu et problem. Det var ikke afgjort, hvilken vej kongen skulle ride. Nogle mente, at hesten skulle stå med siden til Kongensgade, så den kunne ses fra Englandsgade og Kirkegade. Andre mente, at monarken skulle skue mod det tabte Sønderjylland.

Der blev opnået enighed om at lave en prøvestatue i naturlig størrelse og dermed prøve mulighederne af. Ludvig Brandstrup fandt ideen god, men tiden var knap, statuen skulle opstilles dagen efter.

Heldigvis var »Den lille maler« bosat i byen, og sammen med nogle tømrere gik han i gang med at løse opgaven. I nattens løb skabte de en statue af træ og gips. Modellen blev anbragt på Torvet samt vendt og drejet. Efter at have prøvet alle tænkelige muligheder besluttede man sig: Statuen af Chr. IX skulle stå midt på Torvet og skue ned mod havnen, Danmarks port mod vest. Afsløringen fandt sted den 28. juni 1900 med stor pragt. Esbjerg var smykket af tusindvis af flag. Husene var behængt med guirlander, og der var blomster overalt. Uden for Centralhotellet var der rejst en overdådig tribune. Det var kongetribunen med plads til alle honorariores med damer, men kongen selv kunne desværre ikke være til stede. Han var på kurophold i udlandet. Kongehuset var derfor repræsenteret ved kronprins Frederik (senere Frederik VIII) og hans tre sønner. Over 8.000 mennesker overværede afsløringen, og Esbjerg blev omtalt i flere af landets aviser. Esbjerg var ved at blive kendt i det øvrige land.

Efter festlighederne blev det hverdag igen, og den økonomiske nedgang omkring århundredskiftet ramte også Esbjerg. Mange firmaer gik fallit i de år, og i 1902 blev det Centralhotellets tur, og det blev efter fallitten overtaget af et konsortium med grosserer Pagh i spidsen.

Konsortiet solgte året efter til Chr. Thygesen fra Århus for 127.000 kr. Thygesen havde flere hoteller og var kendt som en dygtig mand inden for hotelbranchen, men han solgte dog allerede 1911 hotellet til C. Mogensen, der var indstillet på at tage konkurrencen op med Eegs Palmehave, der var blevet en strålende forretning.

Centralhotellet måtte have en palmehave, der skulle tegnes af C. H. Clausen. For at få plads dertil måtte man ofre den gamle hestestald, der efterhånden blev mindre brugt.

Centralhotellets palmehave stod færdig i 1912. Den var fint og smukt indrettet, men mange syntes, der var stift og kedeligt og foretrak den intime atmosfære i Eegs Palmehave.

Dette medførte, at hotellet igen skiftede ejer. Første Verdenskrig var brudt ud. Danmark kunne holde sig neutral under hele krigen, men undgik ikke arbejdsløshed og sparetid.

Tiden var ikke til luksus som restaurationsbesøg.

Opgangstid med Schelde Bang

Centralhotellets ledelse måtte træde tilbage i 1918, og H. Schelde Bang købte en større aktiepost og blev den egentlige leder af hotellet. Schelde Bang var uddannet i udlandet, men kom til Esbjerg under Første Verdenskrig og blev overtjener på Centralhotellet. Efter han var blevet direktør, blev hotellets drift hurtigt stabiliseret. En af hans gode ideer var at bygge bageri og konditori, der hurtigt blev et populært samlingssted. Her mødtes man til kaffe formiddag, eftermiddag og aften. Konditoriet blev kendt Centralhotellets Hjørne.

Schelde Bang fik Centralhotellet på fode igen, og i 1929 blev hotel Kongen af Danmark på Fanø købt til.

Nye krisetider

Tredivernes krise ramte mange med arbejdsløshed og fallit. I Esbjerg var indbyggertallet i 1935 steget til 30.435. Byen var stadig i udvikling. Forretninger og virksomheder voksede, og nye kom til. På Torvet lå stadig Flensborglageret, og som barn var det en meget stor oplevelse at komme på indkøb her. Ved indgangsdøren stod selveste direktør Blichfeld og tog

imod alle med en venlig bukken. Selv når vi blot skulle i småtingsafdelingen, blev der hilst på os. Denne afdeling lå lige til venstre for indgangen og bød på spændende ting såsom knapper, bånd, flæser o.s.v. Vi var fortryllet af al den herlighed, der fandtes i den tids stormagasiner.

Uden for Flensborglageret holdt Centralhotellets taxa, som skulle køre med hotellets fine gæster.

Børge Jensen, der er forhenværende tjener på Centralhotellet, fortæller: »Jeg kom til Centralhotellet i 1934. Trods krisen mange steder i landet var det et velbesøgt sted med mange gæster. En del af Esbjergs kendte borgere kom her ofte, og vi havde mange stamkunder. Vi var en stab på 50-60 medarbejdere. Vi sled hårdt i det, det var en lang arbejdsdag, især for dem, der skulle møde kl. 7 morgen, det gik på skift. Men arbejdet var aldrig kedeligt. Jeg var tjener i den store restaurant, og jeg kom efterhånden til at kende mange af byens borgere og ville gerne opfylde deres ønsker. Serveringen skulle være perfekt. Det havde vi lært meget grundigt i vores toårige læretid. Som billeder fra den tid viser, havde vi altid flotte stivede damaskduge på alle borde. Alt bordpynt skulle vi selv lave af silkepapir. Schelde Bang var en dygtig leder og havde et godt overblik over alle ting. Ja, han formåede også at udvide det med Bangs Hotel på samme side af Torvet. Schelde Bang var kendt som en dynamisk direktør, altid på jagt efter spændende underholdning. Trods travlhed kunne han hurtigt bestemme sig for en rejse til København for at besøge National Scala eller andre kendte steder for at høre internationale kunstnere og straks engagere dem til Centralhotellet. Det var en spændende tid med hårdt arbejde, og nogle gange truede vi med at strejke. Det var et kendt fænomen i Esbjerg, også dengang, men så kikkede Bang meget be-

stemt på en og sagde: »Du bliver her til dine dages ende«. Alligevel rejste jeg efter 24 år til Hotel Esbjerg, hvor jeg blev overtjener.«

Underholdning

Måske var det underholdningsprogrammet af internationale kunstnere og artister, Centralhotellet blev kendt og husket for. Schelde Bang var en mester i at gøre en stor aften ud af f.eks. Mortensaften eller Nytårsaften. Der blev også fejret nationale begivenheder som Chr. Xs fødselsdag. Netop i årene under Anden Verdenskrig var vi meget danske, så denne aften var der en særlig stemning på hotellet. Man husker stadig mange af melodierne fra dengang.

Traditionen med musik og underholdning daterede sig dog helt tilbage til Skandinaviens tid. I 1890'erne blev der afholdt grundlovsfester på Torvet med sang og musik, og inde på hotellet fandtes en spillemaskine, der kunne frembringe musik, når man puttede mønter i den. Senere dansedes der til tonerne fra Brødrene Poulsen fra Vejen eller til Kirchners Orkester fra Varde.

Det er umuligt at nævne alle de kunstnere, der har underholdt på Centralhotellet, men blandt de kendte var to italienere Luigi Portoghese (violin) og Michell Bonnachi (klaver), som dog kun var her kort tid.

I 1923 fik hotellet eget orkester bestående af seks medlemmer, og senere optrådte den kendte violinist Schäfer der i nogle år. Hos ham var Viggo Nørbo elev.

Mest kendt af dem alle blev dog pianisten Carl Emil Hestbæk fra Fanø. Han var uddannet hos en professor i Leipzig og fortsatte senere på Det Kgl. Danske Musikkonservatorium i København. Efter at have turneret som klassisk pianist rundt i landet vendte han tilbage til Fanø, og i begyndelsen af 1930'erne spillede han i Harry Hansens Orkester, der også havde enga-

gement på Centralhotellet. Han dannede selv orkester, der foruden ham selv bestod af Børge Kerte (violin), Frede Krüger (trompet), Knud Schreiber (cello), Vagn Nors (janitshar). Der skete dog jævnligt udskiftninger, og blandt navne findes også Lancia (violin), Graubert (cello), Jarworski (trompet), Høstrup (janitshar) og så naturligvis Hestbæk selv (klaver).

Nogle annoncer fra Dagbladet Vestkysten fra 1920'erne, 193'erne og 1940'erne viser lidt om hotellets spændende arrangementer med underholdning af danske og internationale kunstnere. En ganske almindelig aften var der salonmusik til spisningen de første par timer, hvorefter der blev spillet populær dansemusik, der i slutningen af 1930 var jazz og swing.

Gæsterne var ofte hele familier, og flere havde til fast vane at drikke aftenkaffe på Centralhotellet. Påklædningen skulle være pæn og ordentlig, og mødte man f.eks. op i arbejdstøj, kunne man risikere at få en skriftlig besked overrakt på en sølvbakke om, at man ikke var ønsket på etablissementet.

Lyntoget

I bodegaen og det udbyggede konditori var der også underholdning om eftermiddagen. I 1935 blev konditoriet renoveret med store vinduer mod Kongensgade. Hele facaden fik en stærk rød farve, så det mindede om den nye togtype Lyntoget, der var blevet indsat efter åbningen af Lillebæltsbroen.

Konditori Lyntoget var nok den mest populære café i Esbjerg i de år. Der var næsten altid fuldt hus, især når Svend Stub (violin), Carl Emil Hestbæk (klaver), og Ole Dalby (bas) underholdt. Man gik direkte ind i bageriet og udpegede de kager, man ønskede serveret i konditoriet til teen eller kaffen.

De fleste af eftermiddagsgæsterne var damer, der mødtes til en venindesnak. I 1940'er-

ne var det moderne med spadseredragt og hat, og man beholdt altid hatten på, mens man sad på café. Vi unge piger gik aldrig alene på restaurant eller café. Det var ikke velset på den tid og da slet ikke under besættelsen.

Besættelsestiden

Bangs Hotel blev som mange andre bygninger besat af tyskerne, mens Centralhotellet gik fri.

Under besættelsen var Torvet flere gange samlingssted for alsang, som var den første spæde protest mod vore besætttere.

Første gang dette fandt sted var allerede d. 20. august 1940, hvor mere end 10.000 mennesker samledes for at synge fædrelandsange. Kommunen havde trykt 3.000 sanghæfter til stævnet, og sangene blev præsenteret af lærer Holmberg. Der blev sunget sange af stærkt nationalt indhold og naturligvis også sangen Esbjerg, Lykken, Eventyret, der var forfattet af Viggo Stuckenberg ved Esbjergs overgang til købstad i 1898/1899.

Den 5. maj 1945 mødtes mange spontant på Torvet og fejrede befrielsen, og det blev en stor aften for Centralhotellet. Alt var dog ikke, som man kunne ønske sig, idet hotellets direktør, Schelde Bang, lå alvorligt syg og den 26. september 1945 døde han, 60 år gammel.

Nye tider

Den 1. oktober 1945 blev Centralhotellet overtaget af Yngve Olafsen. Han havde været overtjener på stedet i 1930'erne og havde siden drevet Hotel Ringkøbing i nogle år.

Yngve Olafsen gik straks igang med en renovering og modernisering af hotellet. F.eks. blev der i 1950 indrettet en ny bar til de mange stamgæster. I baren residerede bartender Eggert Schøtt, kaldet »Smile«. Mange vil sikkert huske, at der i baren fandtes to små nicher med en lille gipsfigur i hver af dem. Den ene fore-

Gæster i Centralhotellets bar den sidste aften før lukningen af hotellet. Bartender Eggert Skøtt skåler med gæsterne. Foto: Esbjerg byhistoriske Arkiv. B 3739.

stillede Dyden, den anden Lasten. Mange følte sig hjemme her, mødte venner og nød musikken, som hver aften blev spillet af en hyggepianist. En af disse var Edith Greger, som også havde spillet på National Scala i København, inden denne restauration var blevet lukket og købt af FDB, der havde opført et stormagasin ved navn Anva på grunden.

Farvel til Centralhotellet

FDB havde også fået lyst til at oprette et stormagasin i Esbjerg, og assisteret af lokal kræfter havde de fået øje på Centralhotellets grund og bød Yngve Olafsen 1,4 millioner kontant for hotellet.

Derom fortalte han den 19. august 1959 til Dagbladet Vestkysten: »Esbjerg kan sagtens undvære os. Derfor sælger jeg hotellet...« Tiderne er ugunstige for vores branche. Det er ikke rentabelt i dag med sådant et hotel, og vi er nok de sidste i Jylland, der har levende musik i restaurationen«.

Det var et tidsskifte, da det gamle hotel måtte vige pladsen for Esbjergs første stormagasin. Den sidste aften hotellet var åbent, var lørdag den 12. marts 1959 og afskeden blev en begivenhed af format. Flere hundrede mennesker med borgmester Hans Nissen i spidsen spiste afskedsmiddag-hummersalat og andesteg, og der dansedes til den lyse morgen til Hestbecks orkester.

Nedrivning af Centralhotellet 1959. På grunden opførtes i 1960-1961 stormagasinet Central-Magasinet. Foto: Esbjerg Byhistoriske Arkiv. B. 3753.

Dagen efter var der opbrudsstemning på hotellet, og i ugen efter blev indboet solgt stykvis. Yngve Olafsen skænkede flere kostbare malerier og akvareller til skolerne. F.eks. fik Danmarksgades Skole 84 smukke akvareller fra Danmarks Fugleliv. Der afholdtes auktion over indbo som porcelæn, møbler, vin og spiritus.

Den 29. april bragte dagbladet Vestkysten fotografier af nedbrydningen af bygningen. Torvet skiftede karakter. Mange glædede sig til at få et stort varehus til byen, men blev nok en smule overraskede, efterhånden som byggeriet skred frem. Man havde ikke forestillet sig et montagebyggeri, rationalisme hed det. Esbjergenserne talte om brutalisme, idet man fandt

nybyggeriet for dominerende og ikke tilpasset Torvets omgivelser. Lidt forbindelse til det forgangne blev dog bevaret derved, at stormagasinet blev kaldt Centralmagasinet. Jeg blev aldrig selv stamgæst på Centralhotellet. Mine forældre kom her ikke, de havde en gård i Gjesing og var stærkt bundet til andels- og højskolebevægelsen, og de var skeptiske over for bylivet. Vi hørte hjemme på Højskolehjemmet i Skolegade og ude i forsamlingshuset i Gjesing. Der var større forskel på by og land end i dag.

Jeg var dog flere gange inviteret til Centralhotellet af en veninde og hendes familie. Her mødte jeg byen og dens liv. Damerne var smarte i tøjet, og en af dem havde en guldlænke om

ankelen. Hun fortalte os, at hun altid tog til Odense, når hun skulle havde håret permanentet. Jo, det var mere spændende end Høj-skolehjemmet.

Nu, hvor Centralhotellets historie er fortalt, vil jeg slappe lidt af og besøge Café Chr. IX, der siden 15. marts 1989 har været ejet og drevet af Kalle Spangsberg. Jeg ynder at sidde ved et bord ved vinduet og se på mennesker og det travle liv i byen. Akkurat som før er stedet fuldt af gæster, men såvel interiør som musik og menukort er forandret. Atmosfæren er mere af-

slappet og påklædningen tvangfri. I dag kommer alle her, unge som gamle, turister og byens forretningsfolk. Det passer mig godt, at der er en dejlig mangfoldighed.

Kilder

Verner Bruhn. Esbjerg by og borger. Esbjerg 1972
Verner Bruhn. En by bliver til. Esbjerg 1994
Per Günter. Musik i Esbjerg. Esbjerg 1996
Tobiesen Kragelunds samling. Esbjerg Byhistoriske Arkiv.

*Kirsten Bjerg, født 1926. Kildevej 28, 6710 Esbjerg.
Pens. Lærer og skolebibliotekar.*